

strežejo bolnikom v bolnišnicah. Redov znak ima napis „Salus et gloria“ in se nosi na črno-svilnatem traku na levi rami.

„Častno znamenje za umetnost in vednost“ (literis et artibus) je ustanovil cesar Franc Jožef I. l. 1887. v priznanje posebnih zaslug za umetnost in vednost.

Poleg imenovanih odlikovanj je še ustanovil cesar Franc Jožef I. ta odlikovanja: „Vojaški zaslužni križec“ za častnike in njim jednake vojaške osebe, „zlato in srebrno svetinjo za hrabrost“ za vojake (izvzemši častnike) in „zlato in srebrni križec za zasluge“ (s krono ali brez krone) za civilne osebe (včasih tudi dobé to odlikovanje vojaki), „zlato svetinjo“ s cesarskim geslom „propiis meritis“, „vojno svetinjo“ z l. 1873. in „duhovni vojaški zaslužni križec“ „pro piis meritis“ je ustanovil za vojaške duhovnike cesar Franc I. Nadalje še omenimo „svetinjo tirolske deželne brambe“ in „Salvatorjevo svetinjo“ mesta Dunaja.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Predgovor.

(Dalje.)

Vujej nam kaže vzorno mater, ki je steber rodbine, v kateri on vidi najprikladnejše mesto za нравstveno obnovitev človeštva, kar je izrečno povdarjal v svojem prejšnjem spisu: „Die Abendstunde eines Einsiedlers“, v katerem piše: „Hišni odnošaji človeštva so prvi in najodličnejši odnošaji narave. Zatorej si ti, hiša očetova, temelj vsakemu čistemu in naravnemu obrazovanju človeštva. Očetova hiša, si šola нравnosti in države“! — Poleg Jere opisuje nam Pestalozzi Martina (Lienharda) kot človeka slabega, ali vender še rahlo čutečega in nepokvarjenega srca. On prizadeva mnogo skrbi dobri in skrbni ženi radi svoje nagnjenosti do pijače; no, ona ume še v pravem času vzdigniti ga iz duševne zaspanosti ter ga dovesti na pot kreposti. V ostalem je Martin vzgledna ličnost v povesti. Iz tega se vidi, da je Pestalozzi srečo rodbine — in po tem srečo vsega človeštva pričakoval bolj od častitih mater, kakor pa od očetov. To misel razvija on vstrajno in dosledno tudi v ostalih svojih spisih.

Kakor deluje požrtvovalno in s pravo ljubeznijo v svoji družini Jera, tako ravnata v bližnjem društvenem krogu, namreč v občini, predstojnik Matej (vlastelin Arner) in župnik Jakob (Ernst). Tudi njiju „srca sta na mestu“, ki bijeta za blagor naroda, kateri jima je izročeno

od Boga in od višjih oblastij. Pazno motrita potrebe in tuge naroda ter gledata, da najdeta temu zdravila. Pred vsem pa je potrebno, da uničita zmaja, ki mori narod. Ta zmaj je personifikovan (poosebljen) v oskrbniku Stiskaču (Hummel), človeku brez srca, ali bolje povedano s srcem, polnim zavisti in zlobe, ki hlepi po dobrem siromaku, jemaje mu po sili in z zvijačo nedopustljive svetinje.

Drugi, tretji in četrti del te povesti so prišli na svetlo l. 1783., 1785. in 1787., ter imajo v pedagogičnem oziru veliko vrednost, a za narod pa nimajo posebne veljave.

Čim so namreč vničili in ukrotili glavnega kmetskega zapeljivca, začno se stvari povolnejše razvijati. S složnimi močmi se zdaj trudijo predstojnik, župnik, neki tovarnar bombaža (Meyer), poročnik (Glülphi) itd., da pomorejo siromašnemu narodu. Vse je navdajala misel, da je ljudstvu trajno in povoljno pomagati izključljivo le z dobro vzgojo in šolo. Poročnik, (pod tem imenom meni pisatelj najbrže samega sebe), izjavi sveto in očitno pred svetom: „Jaz hočem učitelj biti“ ter prevzame v splošno začudenje pouk v vaški šoli, ki je bil do sedaj jako zanemarjen. Poprej ga še najdemo pri Jeri, kjer se je učil od nje marsikaj koristnega; kajti ona dela neumorno v svoji hiši, skrbno vzgojevajoč in poučevajoč svoje otroke. Njena vzgoja je uravnana strogo naravi primerno. Otroke vadi samo v tem, kar spozna za potrebno. Sveto pismo ji je glavna knjiga, a inace uči več iz življenja, kakor iz knjige. Vrhu tega vsega pa vežba otroke v primernem ročnem delu. Njena šola je bolj delalnica, kakor pa učilnica — Poročnik (Glülphi) se ni mogel zadosti načuditi njeni sposobnosti. Po prvem obisku ji obljubi, da pride jutri zopet. — „Čemu to, vi najdete jutri in vedno isto“, odgovori mu Jera; toda poročnik jo prijazno zavrne: „Sebe in svojega dela niste mogli z nobeno stvarjo boljše pohvaliti, kakor s temi besedami“. Navdušeni poročnik se poprime zdaj neustrašeno in razumno tega posla, a delo njegovo rodi obilo sadu; kajti občina se prenavlja.

Svojim čitateljem podajemo samo prvi del, ker ta je najzanimljivejši in najboljši. Ostali deli so, kakor smo že omenili, važni za pedagoge in izgubljajo več ali manj značaj pesniških umotvorov. Zbog tega celó v nemščini ni mnogo izdaj zadnjih treh delov. Pestalozzi sam je želel, da se prvi del smatra kot posebno delo, ki je kakor prava ljudska knjiga, namenjena tudi najprostejšemu vaščanu. Ker uprav mi Slovenci zeló potrebujemo v tem duhu pisanih knjig, moramo „Slovensko učiteljsko društvo“ le pohvaliti, da je sprejelo nasvet prelagateljjev, izdati omenjeno knjigo. Sleharni razumen rodoljub pa mora priznati, da bi knjiga, doslovno preložena, ne vgapjala po vsem potrebam našega naroda; zato smo tu in tam kaj predelali, da potem takem vstreza našim razmeram. Da bolje ugaja današnjim odnošajem,

morali smo marsikaj izpustiti; vsled tega ima prevod nekaj člankov manj, kakor pa izvornik. Duh knjige pa s tem prav nič ne izgubi. Nadejamo se, da smo svoj namen dosegli tudi v tem, da smo s tem delom opozorili marsikaterega tovariša na izvirne spise slavnega pedagoga Pestalozzija.

Končno želimo še, da bi to krasno delo v slovenskem prevodu pri našem ljudstvu našlo isto pripoznanje ter rodilo isti blagodejni vpliv na domačo vzgojo, kakor pri Nemcih in drugih narodih, ki imajo že prevedeno v svoje jezike. Pri tem delu nas je vodila jedino le ljubezen do slovenskega naroda; smo li s prevodom kaj dosegli in koristili narodu — sodijo naj oni, ki so za to poklicani.

Na Nemškem je ta knjiga doživela mnogo izdaj — po več tisoč in tisoč odtisov. Ravno tako bi bilo za naš narod potrebno in koristno, da bi to knjigo imela vsaka slovenska hiša. —

V Mokronogu, v praznik sv. Jožefa 1895.

J. R.

(Dalje prih.)

Narodopisna češko-slovanska razstava v Pragi l. 1895.

(Jakob Dimnik.)

I.

3. Praga.

(Dalje.)

Cerkev sv. Vida na Hradčanih je največja in najdragocenejša svetinja češkega naroda, in to po svojem gotskem slogu in pa po svojih dragocenostih, znamenitostih in zakladih. V sredini velikega kraljevega dvorca stoluje stolna cerkev nad pobrežjem veltavskim in stostolpo Prago. Češki vojvoda sv. Vaclav je bil začetnik cerkvi sv. Vida l. 928. Tedaj je bila zidana v romanskem slogu. Boleslav II. je založil l. 973. škofijstvo praško. S tem je postala sv. Vida cerkev stolnica. Tuto, škof regensburški, ki jo je posvetil za sv. Vaclava, je položil na sv. Vida oltar rame tega mučenca. Vojvoda Bretislav I. l. 1039. pa je dal semkaj prinesiti telo sv. Vojteha (Adalbert).

Veliko nesreč je prebila cerkev, katerih naštevati bi najbrž ne zanimalo bralcev, zato le povem, da je l. 1341. Janez Luksemburški s svojim sinom Karolom se odločil, da bode na mestu stare cerkve sezidal novo gotsko po vzgledu francoskih cerkvà. In res l. 1344. je bil položen temeljni kamen z veliko slovesnostjo in je pri tej priliki tudi praški škof od papeža Klementa VI. bil povišan za nadškofa.

Počasi se je zidanje nadaljevalo in še zdaj ni dozidana, bode pa v štirih letih. Imela bode cerkev tri zvonike, dva sta že dozidana in